

Apostolos könyvek a magyar görög katolikus egyházban

Ivancsó István

TARTALOM: 1. Bevezetés; 1.1. Az Apostolos könyv fogalma; 1.2. Az Apostolos könyv jelentősége; 2. A magyar görög katolikus egyház Apostolos könyvei; 2.1. Az 1882-es kiadás; 2.2. Az 1902-es kiadás; 3. Az Apostolos könyvek tartalma; 4. Egy ki nem adott Apostolos könyv; 5. A szakaszok táblázata; 6. Összegzés

1. Bevezetés

A bizánci egyházban meglehetősen nagy a liturgikus könyvek száma.¹ Ezek között három kifejezetten a Szentírás részleteit tartalmazza. Az egyik az Ószövetségből a Zsoltárok könyvének teljes szövegét magába foglalja, ám a liturgikus gyakorlatnak megfelelően húsz *kathizmára*² felosztva. Elnevezését a tartalmából kapta: *Pszaltérion*,³ vagyis *Zsoltároskönyv*. A másik kettő az Újszövetséget foglalja magába, szinte teljes terjedelmében. Az első az *Apostolos könyv*,⁴ mellyel tanulmányunkban foglalkozunk. A második pedig az *Evangeliumos könyv*,⁵ mely a négy szerző által leírt evangéliumot öleli fel, szakaszokra osztva, úgy hogy egy esztendő folyamán a teljes könyv felolvasására sor kerül.

A következőkben az *Apostolos könyvet* kíséreljük meg bemutatni, amely tehát nem csupán biblikus, hanem – liturgikus használata révén – elsősorban liturgikus könyv. A magyar görög katolikus egyház Apostolos könyve-

¹ Ehhez lásd IVANCSÓ, I., *Görög katolikus szertartástan*, Nyíregyháza 2000², 67-73.

² A *kathizma* tehát a Zsoltároskönyv egysége, mintegy huszada. Ezek közül egynek a felolvasását minden alkonyati istentiszteletre előírja a bizánci egyház (vasárnap délután kivételével), kettőt pedig a reggeli istentiszteletre. Így tehát egy hét leforgása alatt sor kerül az összes zsoltár szisztematikus módon való végigimádkozására is. – Vö. IVANCSÓ, I., *Görög katolikus liturgikus kislexikon*, Nyíregyháza 1997, 31. (A továbbiakban: *GKL*.) A többi istentiszteletben is általában szerepelnek *kathizmák*, különösen a nagybőjti időszakban. – A Zsoltároskönyv ilyen gazdag használata már önmagában is mutatja egyházunk Biblia iránti szeretetét.

³ *GKL*, 48.

⁴ *GKL*, 10. – Részletesebben lásd: IVANCSÓ, I., *Görög katolikus szertartástan*, 70.

⁵ *GKL*, 20. – Részletesebben lásd: *Ibid.*, 70-71.

it vesszük vizsgálat alá egyrészt megjelentetésük történelmi kontextusában, másrészt pedig tartalmilag is.

1.1. Az *Apostolos könyv fogalma*

A bizánci egyházban az evangéliumot megelőző szentírási olvasmányt *apostolnak* nevezik. Ez egyrészt a szerzőkre utal, ugyanis az apostolok voltak azok, akik írásba foglalták. Legnagyobb részét pedig „az” apostol, Szent Pál írta. Őket pedig megkülönböztetjük az evangélistáktól. Másrészt a tartalomra is vonatkozik az elnevezés, mert az Apostolok Cselekedeteinek kivételével apostoli levelekből áll.

Az *Apostolos könyv* magába foglalja az újszövetségi Szentírásból a négyféle evangélium és a Jelenések könyve kivételével az összes szöveget. A liturgikus év folyamán Húsvétkor kezdődik a használata az Apostolok Cselekedeteinek olvasásával, s az esztendő folyamán végigolvassuk. Egyes részletei többször is előfordulnak.

1.2. Az *Apostolos könyv jelentősége*

A bizánci egyház liturgikus életében fontos jelentősége van a szentírási részeket tartalmazó említett két könyv mellett az *Apostolos könyvnek* is. Ugyanis a Szent Liturgia folyamán felolvasott egyik olvasmány mindig ebből való.⁶ Így tehát olyan, mint a nyugati egyház olvasmányos könyve, a *Lectionarium*. Többféle változata is ismerős, de a hivatalosan kiadott görög nyelvű *Apostolos könyv* tekinthető klasszikusnak.⁷ Ez több részre oszlik. – Első része Húsvét vasárnaptól kezdve Pünkösöd vasárnapjáig tartalmazza az egymás utáni napokra az apostoli szakaszokat. Közben – ahol szükséges – a Szent Liturgia *antifónáit, prokimenjeit* (a versekkel) és *Alleluja* verseit is közli. – A második rész Pünkösöd hétfővel kezdődik, és a Vámos és farizeus vasárnapját követő szombatig tart. Ezen belül is négy egységre oszlik. – A harmadik rész a Tékozló fiú vasárnapjával kezdődik, és Nagyszombatig tart.

⁶ Erre vonatkozóan már az ókeresztény korból van tudósítás. „A Napról elnevezett napon mindannyian, városokban és falvakban egyaránt összejövetelt tartunk, ahol felolvassák az apostolok emlékiratait és a próféták írásait, amennyire azt az idő engedi”. JUSZTINOSZ, „I. apológia” LXVII,3, in Vanyó, L. (szerk.), *A II. századi görög apologeták*, (Ókeresztény Írók), Budapest 1984, 118. – Azt viszont nem lehet tudni, hogy mikor állították össze az először az apostoli szakaszok gyűjteményét. Ugyanis az első három évszázadban a püspök választotta ki a felolvasásra szánt szentírási szakaszokat, vagy esetleg a Szent Liturgia végzését vezető első pap. „Egyes középkori tudósok az apostoli és evangéliumi szakaszok összeállítását Eutaliész alexandriai 5. századi diakónusnak tulajdonítják, amit aztán később Damaszkuszi Szent János és Sztudita Szent Teodor kiegészített.” – BUX, N., *La liturgia degli orientali*, Bari 1996, 71.

⁷ A Rómában 1881-ben kiadott *Apostolos könyvről* van szó.

Az első héten még minden napra, a másodikon már csak hétfőre, keddre, csütörtökre és szombatra tartalmazza az apostoli szakaszokat.⁸ Ez követően pedig már csak a szombatra és vasárnapra előírt részleteket tartalmazza a könyv. – A negyedik rész a liturgikus naptár szerint szeptembertől kezdődően augusztusig bezárólag hozza az apostoli szakaszokat, de csak a jeles szentek napjára szólókat. A *prokimenek* és *Alleluják* ugyanúgy megvannak ebben a részben is, mint az előzőekben. – Végül az ötödik részben a templomszentelési, keresztelési, házasságkötési és a halotti apostoli szakaszok találhatók.

Az *Apostolos könyv* tehát segíti az egyház liturgikus életét. A felolvasónak nem kell a teljes Bibliában vagy az újszövetségi Szentírásban keresnie a felolvasásra kijelölt szöveget. Ez abból a szempontból is fontos, hogy a bizánci egyházban az év egyes napjain tisztelt szentek liturgikus szövegeit tartalmazó *Ménéa*⁹ című könyv csak a nagyobb szentek és az ünnepek szentírási szakaszainak jelzését tartalmazza. A nagybőjtben használatos *Triódion*¹⁰ szintén csak a jeles napokkal kapcsolatban közli a szentírási szakaszok jelzését.

2. A magyar görög katolikus egyház *Apostolos könyvei*

A magyar görögkatolikuságban eddig kétszer adták ki *Apostolos könyvet*: 1882-ben és 1902-ben. Ezek azonban meglehetősen sajátosak. Bár egyházi köznyelvünk így nevezi őket, tartalmuk nem azonos azzal, amiről a fentebbi ismertetésben szó volt.

Annyiban még megegyeznek a klasszikusnak mondható alapváltozattal, hogy Húsvét vasárnapkal kezdődnek, de a köztük lévő legszembetűnőbb tartalmi különbség az, hogy nem csak az apostoli, hanem az evangéliumi szakaszokat is tartalmazzák. A szakaszokat pedig az első változat csak vásár- és ünnepnapokra közli, a hétköznapokra nem. A második változatban azok az apostoli és evangéliumi szakaszok is megtalálhatók, amelyek a *doxológiás és poliüleoszos szentek*¹¹ tiszteletére vannak előírva. Ez lényegesen kevesebb, mint az eredeti görög könyvben. – További különbség még, hogy a nagycsütörtöki kinszenvedési, valamint a vasárnap reggeli istentiszteletben felolvasandó feltámadási evangéliumok is helyet kapnak bennük. A második, bővebb változat pedig ezen túlmenően a nagy szentek tiszteletére és az

⁸ Ezen a héten ugyanis szerdán és pénteken már az Előszenteltek liturgiájának végzését írja elő a bizánci egyház, amelyben nincs apostoli szakasz.

⁹ GKL, 39. – Részletesebben lásd: IVANCSÓ, *Görög katolikus szertartás*, 69.

¹⁰ Magyar nyelvű kiadása: *Nagybőjti énektár, vagyis a három ódás bűnbánati énekek könyve, amely a szent nagybőjtben végzendő összes szent szolgálatot tartalmazza*, Nyíregyháza 1998.

¹¹ Azokat a szenteket jelöli az elnevezés, akiknek tiszteletére a reggeli istentiszteletben a *Nagy doxológiát*, illetve a *Sokírgalmú éneket* kell énekelni.

ünnepekre vonatkozó ószövetségi olvasmányokat, a *parimiákat*¹² is tartalmazza.

Mind a két változat világosan tükrözi, hogy konkrét szükséglet, illetve igény szülte őket: a magyar görög katolikusságnak az az igénye, hogy magyar liturgikus nyelvet használhasson. Így tehát az évszázados küzdelem folyamatába illeszkedik be a megjelentetésük. – Ugyanakkor figyelemreméltó, hogy az elsőt éppen abban az időben adták ki, amikor a *hajdúdorogi liturgikus fordító bizottság* is munkálkodott,¹³ és elkezdte kinyomtatni liturgikus könyveinket magyar nyelven.¹⁴ És mégsem ebbe a munkásságba illeszkedett be az *Apostolos könyv*, hanem tőle függetlenül látott napvilágot.

2.1. Az 1882-es kiadás

Az első magyar nyelvű *Apostolos könyv* leírása a következő: *Vasárnapi és Ünnepi apostolok és evangéliumok a gör. szert. kath. egyházban. Az apostoli sz. szék által hitelesített szöveg szerint, iskolai és magán-használatra. Eger, Érsek-lyceumi könyvnyomda. 1882.*¹⁵ Formátuma: 21 x 14,5 cm. Összesen 124 lap a terjedelme, a tartalomjegyzékkel együtt.

Ennek az *Apostolos könyvnek* a keletkezéséről – szerencsés módon – a mű előszavából lehet némi felvilágosítást szerezni.

Az ezt író Gebé Viktor munkácsi tiszteletbeli kanonok először arra az igényre utalt, amely létrehívta a könyvet. Eszerint nem csak a liturgikus szolgálat, hanem az iskolai oktatás számára¹⁶ is fontosnak és hasznosnak mutatkozott a megjelentetése; különösen azért, mert magyar nyelven ilyen még nem létezett előtte.

„A munkácsi egyházmegye magyar ajkú hívei között munkálkodó lelkesek közül többen akként nyilatkoztak, hogy egyházunk szertartási

¹² Ezeket az alkonyati istentiszteletben olvassuk. – Vö. GKL, 46. – Részletesebben lásd: IVANCSÓ, *Görög katolikus liturgia*, 147.

¹³ A tizenhárom esztendőn át (1879-1882) munkálkodó bizottságról az első részletes leírás: IVANCSÓ, I., *Az 1879-es hajdúdorogi liturgikus fordító bizottság és tevékenysége*, (Athanasia Füzetek 1), Nyíregyháza 2000.

¹⁴ A bizottság tevékenységének első gyümölcse – az első nyomtatott *Liturgikonunk* – ugyanabban az esztendőben jelent meg, mint az *Apostolos könyv*, 1882-ben.

¹⁵ Vö. IVANCSÓ, I., „A magyar görögkatolikusság liturgikus könyveinek anyanyelvi fordításai és kiadványai”, in *A Hajdúdorogi Bizánci Katolikus Egyházmegye Jubileumi Emlékkönyve 1912-1987*, (Timkó, I. szerk.), Nyíregyháza 1987, 158-181. Itt a 6. szám alatt szerepel a könyv.

¹⁶ Hasonló igény fogalmazódott meg görög katolikus sajtótermékeinkben is. Például a következő: „A Bibliát a jövőben ne csak a hittanórán vegye kezébe a gyermek, hanem az olvasási órán is. Jézus példabeszédeiből, csodatetteiből egyet-egyét olyan hatásosan lehet olvasatni és tárgyalatni. Új olvasóinkban sok ilyen bibliai olvasmány lesz, addig olvastunk a Bibliából.” – IVANCSÓ, J., „Népiskoláink feladata Magyarországon újjáépítésében”, in *Máriapócsi Naptár az 1920. évre*, Nyíregyháza 1922, 102.

szabályainak ismertetésére és a vásár- és ünnepnap fordítások sikerének biztosítására igen előnyös volna; ha a vásár- és ünnepnap isteni tiszteleteken olvastatni szokott szentírási szakaszokat, mintegy tankönyvül a tanulóifjúság kezébe adhatnák.

Természetes ezen óhaj annál is inkább, mert más anyanyelvű görög szert. katolikusok ilyennemű tankönyveket már rég és szép sikerrel használnak iskoláikban. És ha sikerrel alkalmazható az az iskolában, nem kevésbé előnyös a lelkészek és éneklészeknek, míg minden egyes hívő is, valamint magánajtatosságainál, úgy a templomban is, lelki öröm- és épülésre használhatja.”¹⁷

Aztán a kanonok érintette a könyv keletkezésének tényleges körülményeit is az előszóban. – Megjegyzendő, hogy Sztripszky Hiador szintén innen vette a könyv leírásakor azt a rövid ismertetést, amit közölt róla.¹⁸ – Az előszóban írt kissé bővebb megjegyzés – az előzőek folytatásaként – tehát a következő:

„Alkalmilag e tárgyról *Melles Emil püspöki h. titkár úrral* beszéltem és ő örömmel vállalkozott a szükségesnek bizonyult könyvecske összeállítására.

Az említett titkár úr ígéretét be is váltotta, *a kéziratot összeállította*, és én ezennel azt azon meggyőződésben adom ki, hogy érezhető és beigazolt szükséges lesz általa segítve. Fogadják azt a főt. lelkész urak és összes hitsorsosaim jóakaratukba.”¹⁹

Külön püspöki approbáció ebben az *Apostolos könyvben* nem szerepel. Talán azzal magyarázható ez, hogy a püspöki titkár ott volt a főpásztor közeliében, s nem tőle függetlenül vagy tudtán kívül készítette a munkáját.

A könyv érdekessége, hogy míg az apostoli szakaszokat sűrűbb nyomdai szedéssel, az evangéliumi szakaszokat ritkább szedéssel közli, így tehát az evangéliumi részletek szembeűnőbbek benne.

Fontos szolgálatot tett a magyar görög katolikus egyházban ez a könyv; pontosan húsz esztendeig volt használatban, olyan értelemben, hogy

¹⁷ Előszó, a [3-4.] számozatlan lapokon.

¹⁸ SZTRIPSZKY, H., „Bibliographiai jegyzetek az ó-hitű magyarság irodalmából”, in *A görög katolikus magyarság utolsó kalvária-útja. Szerző dolgozataiból és beszédeiből egybeállította, bevezetővel és jegyzetekkel kíséri dr. Sztripszky Hiador*, (Szabó, J.), Budapest 1913, 445. az 56. szám alatt írja le az *Apostolos könyvet*, s ő is utal a keletkezésére: „A Gebé Viktor kanonok előszavából kivehetően egybeállítója Melles Emil akkori püspöki h. titkár volt”.

¹⁹ Az előszó keltezése: „Ungváron, 1881. november 1-jén”.

nem is volt másik *Apostolos könyvünk*, amit használni lehetett volna, mert a következő csak 1902-ben jelent meg.

2.2. Az 1902-es kiadás

Az első *Apostolos könyvünk* után húsz évvel jelent meg tehát a második, immár bővebb változat. Ennek a leírása a következő: *Olvasmányok, apostolok és evangéliumok, melyeket a gör. szert. kath. egyház vasárnapokon és ünnepeken délután, reggel és a szent liturgián olvas. Az apostoli szentiszék által hitelesített szöveg szerint. Ungvár. Lévai Mór kiadása.*²⁰ A megjelenés évszámát nem tartalmazza, viszont a püspöki approbáció, valamint maga a szerző igazolja azt a könyv előszavában. A könyv összesen 382 lapot tartalmaz, ebből 374 a számozott, előtte pedig a címlap után következő előszó két számozatlan lapot; a végén pedig a tartalomjegyzék hat számozatlan lapot foglal el. Mérete: 18 x 13 cm.

Ismét abban a szerencsés helyzetben lehetünk, hogy ennek a könyvnek a keletkezési körülményeit is dokumentálni tudjuk. Ugyanis nem csak Sztripszky Hador leírásában szerepelt,²¹ hanem a könyv előszavában maga a szerző mutatta be az új könyvét, visszautalva az első kiadására is. Továbbá jelezte a bővítéseket. Valamint ismét előkerül hívek lelki nevelésében és az iskolai oktatásban való szerepe is, éppen úgy, mint az előző kiadásnál.

„Ilynemű könyvet 1882-ben állítottam össze első ízben. Gebé Viktor prépost-kanonok, pápai prelátus költségén jelent az meg. A letűnt húsz év beigazolta, hogy az valóban égető hiányt pótol. Most sokkal nagyobb anyagot vettem fel. E gyűjteményben megvannak mindazon szentírási szakaszok, melyeket egyházunk a nyilvános- és a templomi ünnepekre évenként előirt. A terjedelmesebb tartalmat azon célból tartottam szükségesnek, hogy híveink együtt kapják mindazt, mit a templomban egy éven át hallanak, vagy hallhatnak; másrészt, hogy pótolja az náluk a szentírást. E szakaszok a templomi szentbeszéd alapját képezik és ezek tartalmazzák a szentírás legbecsesebb részét. Amire a hívőnek szüksége lehet, amit tudnia és ismernie kell, hogy örök üdvét sikeresen munkálhassa, az itt mind együtt van és épp azért e könyv mintegy a szentírás anthológiája, melynél többet abból a híveknek ismerni nem szükséges. Mint kézi könyvet sikeresen használhatják e gyűjteményt a ftdő lelkész és az éneklésztanító urak is, úgy az iskolá-

²⁰ Vö. IVANCSÓ, „A magyar görögkatolikusság liturgikus könyveinek anyanyelvi fordításai és kiadványai”, 158-181. Itt a 15. szám alatt szerepel a könyv.

²¹ SZTRIPSZKY, *op. cit.*, 445. a 66. tétel alatt írta le a művet. Megjegyzést nem fűzött hozzá.

ban, mint a templomban, tanítás alkalmával és az Isten igéjének hirdetésénél.

[...]

A csatolt tartalomjegyzék tanúskodik arról, mily bő anyag van itten egybegyűjtve. Fogadják e gyűjteményt a ftdő lelkész és éneklésztanító urak, valamint összes hittestvéreink jóakaratukba és áradjon abból az isteni kegyelem és vigasztalás bő harmata mindazok lelkére, kik azt használni, olvasni, vagy hallgatni fogják.

Szatmár-Németi, 1902. (Júl. 4-én) Jún. 21-én szent Gyula vértanú ünnepe.

Melles Emil, gör. szert. kath. főesperes-lelkész.²²

Külön érdemes felfigyelni arra, hogy a szerző a forrásairól is szólt, hogy milyen szentírási szövegek alapján állította össze könyvének anyagát:

„E gyűjtemény összeállításában a Rómában a Hitterjesztés sz. Kongregációja által legközelebb kiadott görög szövegű liturgikus könyvek utasításait követtem. Ennél tekintélyesebb és megbízhatóbb forrást valóban nem találhattam volna, mert e könyvsorozatot a legrégebb kódexek alapján állították össze tudós görög szertartású papok és a Szentszék jóváhagyásával jelentek meg azok.”²³

Két évtized múltán pedig görög katolikus sajtónk egyik cikke írt az istentiszteleteinkben használatos szentírási szövegekről. Igaz, ez – az *Evangéliumos könyv*²⁴ kiadásával kapcsolatban – elsősorban az evangéliumi szövegekre vonatkozott, azonban az *Apostolos könyvre* is érvényes volt, hiszen a benne foglalt részletek ugyanabból a fordításból származnak, az evangéliumi szakaszok pedig azonosak azzal.

„Az evangéliumot templomainkban... a Vulgata latin szövegből történt fordítás szerint olvassák föl. Ezt a fordítást 1605-ben Káldy György gyulafehérvári jezsuita atya adta ki, s éppen erőteljes magyar nyelvezete

²² „Előszó” a könyvben, a [1-2.] számozatlan lapon.

²³ Ez a rész az előző idézetben kipontozott részlet, „Előszó” a könyvben, a [2.] számozatlan lapon.

²⁴ *Szent Evangélium* – Jóba Elek könyvnyomdája. Nyiregyháza 1925. – A könyvben olvasható: „Ezen Evangéliumot a hajdudorogi egyházmegye alapítói: X. Pius pápa s I. Ferenc József apostoli király, áldott emlékének szentelve, XI. Pius pápa dicső uralkodásának 2-ik évében kinyomatni rendelte Miklósy István az egyházmegye első püspöke, püspökké szentelése s trónfoglalásának tizedik évforduló napján, 1923-ik évi október 5-ikén.” – Vö. IVANCSÓ, „A magyar görögkatolikus liturgikus könyveinek anyanyelvi fordításai és kiadványai”, 158-181. Itt a 118. szám alatt szerepel a könyv.

miatt az 1833. évi Szepessy-féle bibliafordítást is túlélte, úgy hogy 1865-ben a püspöki kar ismét ezt fogadta el az új kiadás alapjául. Ezt a kiadást, mely azóta több változatlan lenyomatban jelent meg, Tárkányi Béla József, az országos hírnevű egri kanonok, költő s akadémiai tag javította át.”²⁵

Görög katolikus sajtónkban máskor is írtak az *Apostolos könyvről*. Két ilyen tudósítás ismeretes. Ezek mind a két változatot említették. Az egyik írás szintén utalt a szövegek eredetére:

„Melles Emil püspöki titkár, ezidőszerint budapesti apátplebános 1882-ben egybeállította és kiadta az apostoli szentszék által hitesített szöveg szerint a vasárnapi és ünnepi apostolok, evangéliumokat. Ugyanezen mű bővített kiadásban »Olvasmányok« cím alatt jelent meg.”²⁶

A liturgikus fordításainkról és kiadványainkról szóló másik összefoglaló fontos jelentőséget tulajdonított a szentírási szövegeket tartalmazó könyveknek, mégpedig gyakorlati szempontból. Itt történt említés az *Apostolos könyvről* is.

„Gör. kat. részen mindössze két ilyen gyűjtemény van meg nyomtatásban: Melles Emil perikopa gyűjteményének 1879. és 1902. évi kiadásai.”²⁷

A sajtóban történt tudósításokon túl levéltári iratok is tanúskodnak a műről. Azokban az iratokban említették, amelyek annak kapcsán keletkeztek, hogy Baulovics Zoltán – aki budapesti görög katolikus pap és hittanár volt – a saját maga által összeállított, minden napra szóló apostolos könyv²⁸ kiadásához kérte az egyházmegyei jóváhagyást.

A cenzúrabizottság véleményében Bányay Jenő elnök összehasonlította a két művet, s jelezte azt is, hogy a Melles-féléből (1932-ben) még mindig volt bizonyos mennyiség.

²⁵ „Bölcsesség”, in *Görögkatholikus Tudósító* 12 (1924) 4.

²⁶ POPOVICS, A., „Az új énekes könyv”, in *Görög-katolikus Szemle* 13 (1929) 4.

²⁷ KOZMA, J., „Szertartási könyveink magyar fordításai III.”, in *Görögkatholikus Szemle* 15 (1943) 3. – Megjegyzendő, hogy az első évszám megadásában nyilvánvalóan tévedésről van szó, ugyanis maga a könyv is jelzi – mint ahogy a későbbi szakirodalmi utalások is igazolják –, hogy 1882-ben lett kiadva először.

²⁸ Lásd az „Egy ki nem adott Apostolos könyv” című részben.

„Oly apostolos könyv, melyben az év minden napjára megtalálható az előírt apostoli szakasz, magyar nyelven még nem lett kiadva. A Melles féle apostolos és evangéliumos könyv ugyanis csak az ünnepekre és a nagyobb szentek tiszteletére foglalja magában az apostoli szakaszokat. Nem hagyható figyelmen kívül az a körülmény sem, hogy a Melles féle apostolos és evangéliumos könyvből értesülésünk szerint már nem sok példány, csak mintegy 80 darab van készletben.

[...]

Más kérdés azonban, hogy a vállalkozó számíthat-e arra, hogy a könyvnek az egyházközségek által leendő beszerzése kötelezőleg el lesz rendelve. A mai súlyos anyagi válságban ugyanis nem lehet az egyházközségeket elkötelezni arra, hogy 15 pengőt adjanak ki egy oly könyvért, melyet a jelenleg használatban levő és dr. Krajnyák szerint még mintegy 80 példányban rendelkezésre álló Melles féle apostolos könyv mellett eddig könnyen nélkülözhettek az egyházközségek.”²⁹

Baulovics Zoltán a műve kiadására vonatkozó engedély ismételt kérésében – 1933 elején – szintén említette a Melles-féle *Apostolos könyvet*.

„Kérésem indokolására szabad legyen felhoznom, hogy az elkészített munka hézagpótló. Nevezetesen a Melles-féle apostolos könyv csak a vasárnapok és ünnepi részek – ideértve a nagyobb szenteket is – szakaszait tartalmazza. A hétköznapok szakaszai abból teljesen hiányzanak, holott éppen az 1933. évi »Utasítás« előírja,³⁰ hogy hétköznapokon az apostolt a napnak megfelelően kell venni, s a külön szándék ekténiáit beiktatni a szokásos helyen, nem pedig állandóan csak a külön szándék apostoli szakaszát s a többi változó részeket venni. A rendelkezés tehát fennáll, de a szükséges könyv nincs meg hozzá.. a Melles-féle az elkötelezett részeket nem tartalmazza.”³¹

Az *Apostolos könyv* második változatában a Firczák Gyula munkácsi püspök jóváhagyó és engedélyező teljes levelét hivatalos imprimatur-ként közölte az összeállító:

²⁹ „Előterjesztés a 2601/32. és 7/33, számokhoz”, 1933. január 12-ről, a 115/1933. számú irat, in *Görög Katolikus Püspöki Levéltár* (a továbbiakban: GKPL), 143. doboz, 2. csomó.

³⁰ *Egyházi naptár és Utasítás a nyilvános istentiszteletek végzésére a hajdúdorogi egyházmegye számára az 1933. évre. Nagyméltóságú és főtiszteendő Miklósy István megyéspüspök úr rendeletére kiadja az e. m. iroda, Nyíregyháza 1932, 24.* Itt a következő rendelkezés olvasható: „Apost. és evang. a sorrendes (L. a naptárban). Ha másnapra külön elírás van, a külön előírás miatt elmaradó ap. és ev. szakaszokat a megelőző napon a rendes elírt szakasszal *egy bekezdés alatt* fel kell olvasni.”

³¹ A 645/1933. számú irat, 1933. március 9-ről, in GKPL, 143. doboz, 2. csomó.

„Nagyságos és főtisztelendő Melles Emil főesperes urnak

Szatmár-Németi.

»Olvasmányok, apostolok és evangéliumok, melyeket a gör. szert. kaht. egyház vasárnapokon és ünnepeken délután, reggel és a szent liturgián olvas« című s az apostoli Szentszék által hitelesített szöveg szerint összeállított művét jóváhagyom, s annak kinyomatására és terjesztésére a kért engedélyt megadom.

Ungvár, 1902. november 7-én.

Krisztusban igen szives atyja:

Gyula s. k. püspök.”³²

3. Az *Apostolos könyvek tartalma*

Az 1882-es kiadású *Apostolos könyv* két részre oszlik, bár ez a felosztás csak magában a szövegben jelentkezik, a tartalomjegyzékben nem látható. Az 1902-es könyv viszont három részt tartalmaz, s ezt a tartalomjegyzék is jelzi.

A részletes tartalom áttekintésében a következő táblázat segít:

1882-es	1902-es
<i>I. rész: A vasárnapok és változó ünnepek</i>	
Húsvét vasárnaptól nagypéntekig	Húsvét vasárnaptól nagyszombatig A szükséges ószövetségi olvasmányokkal (parimiákkal) kiegészítve
	A feltámadási Evangéliumok
<i>II. rész: Az állandó ünnepek</i>	
Szeptember 8-tól augusztus 29-ig	Szeptember 1-től augusztus 31-ig A szükséges ószövetségi olvasmányokkal (parimiákkal) kiegészítve
A feltámadási Evangéliumok	
Az Ur sz. kinszenvedéséről szóló 12 Evangéliom	
<i>Függelékül</i>	
<i>III. rész: Különböző alkalmakra</i>	
Mindenféle kérés szándékára mondott sz. liturgián	Templom szentelésre vagy annak évforduló ünnepére
Halottak szombatján	Templomszentelés ünnepén körmeneten
	Vizkeresztü körmeneten

³² „A munkácsi püspöktől. 6448. szám”, a könyv belső címlapjának verzóján.

	A nagypénteki körmeneten
	A húsvéti körmeneten
	A pünkösti körmeneten
	Jubileumi bucsukor körmeneten

4. Egy ki nem adott *Apostolos könyv*

Baulovics Zoltán görög katolikus pap, budapesti hitoktató 1932-ben egy újabb *Apostolos könyvet* állított össze, amely nem csak a vasárnapi és ünnepi szakaszokat tartalmazza, hanem az esztendő minden napjára előírtakat is. Eddig egyedülálló kezdeményezés volt ez a magyar görög katolikus egyházban. A levéltári adatok alapján lehet végigkövetni a kísérletet, amely végül nem járt eredménnyel.

A kiadás engedélyezését kérő levélben az összeállító a következő indoklást adta Miklósy István megyéspüspök felé:

„Az egyházmegyei Utasítás több olyan hétköznapra eső szentnek az officiumát írja elé, akiknek emléknapjára rendelt apostoli szakasz magyar nyelvre még nincs átültetve; hasonló az eset a hétköznapokra kért »ad intentionem dantis« szt. misék végzésénél, mivel a napnak megfelelő apostoli szakasz nem áll rendelkezésre, s ilyenkor rendszerint az u. n. »minden kérés szándékára« végezzük a szt. misét.

E körülmény indított arra az elhatározásra, hogy összeállítsam az egyházi év apostoli szakaszait, mely munkának mintegy negyed részét már el is végeztem.”³³

Művét a Szent István Társulat révén akarta kiadni, amely el is vállalta a kiadást azzal a feltétellel, hogy a könyv beszerzését minden egyházközségnek és papnak előírja az egyházmegye.

A püspöki rendelkezésnek megfelelően az egyházmegyei cenzúrabizottság általános és részletes bírálatot adott a műről. Ebben szerepel többek között, hogy melyik szentírásfordítást használta a szerző:

„A budapesti hittudományi kar által újabban kijavított Szentírásnak egy olcsó kiadását használja fel a kéziratban, és ez helyes, azonban a Szentírás teljes szövegéből gondosan kihagyandók az istentiszteleten nem olvasott részek, ugyanígy a fejezetek elején lévő summáriumok.”³⁴

³³ A 2601/1932. számú irat, 1932. november 28-ról, in *GKPL*, 143. doboz, 2. csomó. – Az indorzálás: „Érk. nov. 29. Kiadatik a könyvvizsgáló bizottságnak véleményes nyilatkozat végett. Nov. 29.”

³⁴ „Baulovics Zoltán dr. »Apostoli szakaszok« c. művének bírálata”, iktatószám és data-

A szerző külön levelet is írt Bányay Jenő nagyprépostnak, hogy kérje könyvének jóváhagyását. Írásából kitűnik, hogy az egyházmegye valamilyen formában – amit a levél liturgikonnak nevez – gondoskodni akart a szentírási szövegek megjelentetéséről, hogy a kántorok a liturgikus gyakorlatban használhassák.

„Az apostolos könyv ügyében bátor vagyok Méltóságodat arra kérni, méltóztassék kérésomet pártfogásába venni, s amennyiben az a felfogás alakulna ki, hogy nem kapok a kiadásra megbízást, úgy azt kérném, hogy az egyházmegyei hivatalos kiadás számára eddigi munkám igénybe vétessék.

Ugyanis az apostolos könyvet már majdnem teljesen előkészítettem, igen sok munkámba és éjszakázásba került, még a végére jutottam. Sajnálatos volna, ha ez a fáradság kárba veszne.

Ha a nagy liturgikon kiadásra kerül, akkor sem lesz nélkülözhető egy apostolos könyv, mert a kántoroknak nem lehet majd a kléroszban vagy a kóruson a liturgikont használni, hanem apostolos könyvre lesz szükségük; úgy gondolom, hogy a nagy liturgikon kiadása esetén is arra az álláspontra kell helyezkedni, hogy az apostolos könyv teljes kiadása megjelenjen. Ebben az esetben pedig esetleg mégis sor kerülhet alázasos kérésom teljesítésére.”³⁵

Baulovics Zoltán az első levele után három héttel ismét írt a megyéspüspöknek, idézve a Szent István Társulat vonatkozó iratát. Levelében ismét szerepet kapott a könyv kötelező használatának elrendelése, amely segíti a megjelentetést:

„»Az Apostolos Könyvet 200 példányban, példányonként 15 pengőért tudnók egész vászonba kötve, matt vörösmetszéssel, fedelén vak és aranynyomással, fehér védőborítékkal ellátva szállítani. Ez az ár azért ilyen magas, mert a példányszám csekélysége a költségek elosztódását lehetetlenné teszi. Ha nagyobb számmal lehetne e könyvet elhelyezni, lényegesen olcsóbban tudnók előállítani. Amennyiben fenti áron legalább 200 példány elhelyezése valószínű, méltóztassék a nagyméltóságú Püspök Úr arra vonatkozó rendeletét kikérni, hogy a könyvet valamennyi gör. kath. egyházközség, illetőleg lelkész kötelezőleg szerezzze be.«

lás nélküli irat, in *GKPL*, 143. doboz, 2. csomó.

³⁵ A 7/1933. számú irat, 1932. december 14-ről, in *GKPL*, 122. doboz, 1. csomó.

A Szent István Társulat közismert szoliditása és az a körülmény, hogy a könyvet teljesen előkészítettem, ajánlja azt, hogy ez a nagyon szükséges könyv a közhasználatba kerüljön.”³⁶

Miután a püspök kiadta véleményezésre az újabb levelet, a bíráló bizottság nagyra értékelte a kezdeményezést, ismételten is utalva arra, hogy ilyen teljes *Apostolos könyv* még nem jelent meg a magyar görög katolikus egyházban. Azonban a kötelező terjesztését nem támogatta az akkori gazdasági körülmények között, a következő módon summázva a véleményezést:

„A cenzúrabizottságnak tehát az a tiszteletteljes javaslata, hogy adassék meg az egyházfőhatósági engedély a könyv összeállítására, azzal azonban, hogy az egyházi főhatóság nem helyezi kilátásba azt, hogy a mű megjelenése esetén kötelezőleg lesz elrendelve annak az egyházközségek által leendő beszerzése, mert a jelenlegi súlyos anyagi válság mellett nem lehet az egyházközségekre újabb és újabb terheket róni.

Természetesen az apostolos könyv kinyomatására és kiadására vonatkozólag csak akkor lesz majd kérelmezhető az egyházfőhatósági engedély, ha az összeállított mű be lesz mutatva, be lesz terjesztve megbírálás és approbálás végett.”³⁷

Nem sokkal később beterjesztette a szerző a teljesen összeállított művét a püspökségre. Levelében megerősítette, hogy az eredeti görög beosztást használta az összeállításnál, valamint hogy a legújabb fordítást használta.

„A munkát elvégeztem, és bátor vagyok e kérvényemmel egyidejűleg Nagyméltóságod elé terjeszteni; alázattal kérve annak átvizsgálását, jóváhagyását, kinyomattatását és terjesztését..

Hézagpótló azért is a könyvem, mert az apostoli szakaszokon kívül az összes prokimeneket is felvettem belé, úgy az ünnepi részekét, mint az egyes napi szentekét, és általános részt is közlök benne, hogy lehetőleg teljes munkát adjak.

A szövegeket a görög előírás szerint vettem, és a legújabb szentírási fordítást használtam.”³⁸

³⁶ A 7/1933. számú irat, 1932. december 30-ról, in *GKPL*, 143. doboz, 2. csomó. – Az indorzálás: „Érk. dec. 31. Az előirat nyomán kiadatik a ft. káptalannak. 1933. jan. 2.”

³⁷ „Előterjesztés a 2601/32. és 7/33. számokhoz”, 1933. január 12-ről, a 115/1933. számú irat, in *GKPL*, 143. doboz, 2. csomó. – Az indorzálás: „Érk. jan. 13. Előterjesztés szerint. Jan. 13.”

³⁸ A 645/1933. számú irat, 1933. március 9-ről, in *GKPL*, 143. doboz, 2. csomó. – Az indorzálás: „Érk.márc. 10. Kiadatik áttekintés végett a cenzúrabizottságnak. Márc. 11.”

Az újabb véleményezés hosszú időt vehetett igénybe, mert Bányay Jenő csak 1935-ben terjesztette elő.³⁹ Ekkor azt írta, hogy a kézirat nincs a püspökség irattárában. A következő esztendőben viszont Baulovics Zoltán újra írt a megyéspüspöknek:

„Biztos tudásom van arról, hogy ez a dolgozatom beérkezett Nagyméltóságod magas kormányához, de sajnos, még ma sem kaptam róla bírálatot, sem a könyvem nem érkezett vissza hozzám.

Tekintettel arra, hogy én e könyv elkészítésén hónapokig dolgoztam, anyagi befektetésem is voltak rá és azt kinyomatás nélkül is fel tudnám használni, alázattal kérem Nagyméltóságodat, kegyeskedjék e könyvem sorsáról intézkedni, hogy vagy a várt bírálatot megkapjam, vagy ha ezen dolgozatra nincs szükség, a könyv visszakerüljön tulajdonomba.”⁴⁰

Az előző véleményezés után egy újabb esztendő múlva Bányay Jenő, a cenzúrabizottság elnöke ismét előterjesztést adott be az egyházmegyéhez. Ebben azonban nem az előzőekben sokszor emlegetett teljes, minden napra szóló *Apostolos könyvről*, hanem vásár- és ünnepnapiról volt szó, illetve „tartalomjegyzéket” említett.

„A cenzúrabizottság felülvizsgálta dr. Baulovics Zoltán budapesti hittanárnak »Vasárnapok és változó ünnepek apostoli szakaszainak tartalomjegyzéke« című művét, és a mellékelt bírálatban megteszi észrevételeit.

A bírálat alapján mély tisztelettel javaslom, hogy a mű kinyomatására és annak egyházainkban való használatára engedély adassék, oly feltétellel azonban, hogy a szerző köteles művét a bírálatban foglalt észrevételeknek megfelelően módosítani.”⁴¹

1936-ban görög katolikus sajtónk már azt jelezte, hogy hamarosan megjelenhet az apostolos könyv, sőt hogy előjegyzéseket is lehet tenni a szerzőnél.

³⁹ „Előterjesztés a 645/933. számhoz”, a 2213/1935. számú irat, 1935. október 9-ről, in *GKPL*, 143. doboz, 2. csomó. – Az indorzálás: „Érk. okt. 10. Irattárba. Okt. 10.”

⁴⁰ Az 1445/1936. számú irat, 1936. június 10-ről, in *GKPL*, 140. doboz, 1. csomó. – Az indorzálás: „Érk. jún. 12. [...] Az apostoli szakaszok kézírata ide bemutatandó. Jún. 12.”

⁴¹ „Előterjesztés dr. Baulovics apostolos könyvéhez”, a 2850/1936. számú irat, 1936. november 27-ről, in *GKPL*, 143. doboz, 2. csomó. – Az indorzálás: „Érk. nov. 30. Előterjesztés szerint. Nov. 30.”

„Papságunk és kántoraink régen érezték hiányát egy olyan apostolos könyvnek, amely nemcsak a vásár- és ünnepnap, hanem az év minden hétköznapjára előírt apostoli szakaszokat is tartalmazza. Ezen a hiányon kívánt segíteni dr. Baulovics Zoltán fővárosi hittanár, akinek »Apostoli szakaszok az év minden napjára« című könyvét az egyházmegyei könyvvizsgáló bizottság ajánlatára a megyés főpásztor jóváhagyta és kinyomatását engedélyezte. A bíráló szerint »a mű egyházi életünkben hézagpótló és a lelkiélet fellendítése szempontjából is igen előnyös lesz annak használata.«⁴² A könyv kinyomtatása nagy befektetést igényel s annak megjelenését a fűző egyházmegyei papság megkönnyítené, ha arra a szerző címén (Budapest, X., Üllői út 124., III. 38) előjegyzéseket tenne. A könyv ára egész vászonkötésben 6 pengő lesz; fűzött vagy mélyített papírfedéllel természetesen megfelelő árkülönbözettel lesz kapható.»⁴³

Egyben ez az utolsó híradás Baulovics Zoltán művéről. Más irat nincs vele kapcsolatban a püspökség levéltárában, valamint görög katolikus sajtónk sem említi többé. Végül a könyv – valami oknál fogva – nem jelent meg; nincs belőle példány a gyűjteményekben, nem is tud senki a létezéséről.

5. A szakaszok táblázata

Bár műfajilag nem tartozik szorosan az *Apostolos könyvhöz* a szentírási szakaszok jegyzéke, gyakorlatilag mégis kapcsolódik hozzá. Így érdemes itt is megemlíteni.

Egyházunkban nyomtatásban eddig egy ilyen jelent meg, azonban ezt megelőzte egy olyan, amit stencilezett formában lehetett kapni a püspökségen. Ennek csupán az egyik körlevélben maradt nyoma:

„Az apostoli és evangéliumi szakaszok egész évi táblázata kapható az egyházmegyei irodában. Akik megvenni szándékoznak, küldjenek be 5 forintot az egyházmegyei hivatal csekkszámlájára.»⁴⁴

⁴² Ez az irat azonban nincs meg a levéltárban.

⁴³ „Új liturgikus könyv jelenik meg”, in *Görögkatolikus Szemle* 25 (1936) 4.

⁴⁴ „1635. Apostoli és evangéliumi szakaszok táblázata”, in *Hajdúdorog egyházmegyei Körlevelek VI* (1951) 1. Vö. IVANCSÓ, I., *A magyar görögkatolikuság körlevélben közölt liturgikus rendelkezéseinek forrásgyűjteménye*, Nyíregyháza 1998, 163.

A másik kis, immár nyomtatott formában kiadott kis füzetnek a leírása: *Függelék a Görögkatolikus Egyházi szertartási utasításhoz: Apostoli és evangéliumi szakaszok (A Békés-Dalos: Újszövetségi Szentírás fejezet- és verseosztása szerint.)*⁴⁵ – A belső címlap verzőján olvasható még a következő szöveg: „Felelős kiadó: Dr. Rojkovich István püspöki helynök. Szabolcs-Szatmári Ny. V., Nyíregyháza – 720. – 1961. Felelős vezető: Szokolai Sándor.” – A kis mű 39 lapot tartalmaz, formátuma pedig: 14 x 10 cm.

A füzet első része a húsvéti időszak szentírási olvasmányainak szakaszjegyzékét tartalmazza, amit a reggeli istentisztelet feltámadási evangéliumainak jegyzéke követ. Ezek után a Pünkösöd utáni vasárnapok szakaszai következnek, majd a nagyböjti és nagyheti, aztán pedig a liturgikus év jeles napjaira szólók. Végül a szentek közös tiszteletére előírt szentírás szakaszok jegyzéke következik, s a művet a halotti Liturgiára előírt szakaszoké zárja.

A műben csak a nyomdai szám mellett található meg az évszám, ami azt tanúsítja, hogy 1961-ben adták ki. – Egyébként sem a levéltárban, sem az egyházmegyei körlevelekben, sem a sajtónkban nincs tudósítás róla. Fontosságát azonban az a tény jelzi, hogy papságunk ma is ezt a művet használja.

A teljesség kedvéért meg kell még említeni, hogy a Békés-Dalos újszövetségi Szentírás tizenegyedik,⁴⁶ átdolgozott kiadásának⁴⁷ a függeléke is közli a szakaszjegyzéket. Ez még bővebb az előzőnél, mert a nagyböjti olvasmányok, valamint az ószövetségi olvasmányok jegyzékét is tartalmazza. Az itt közölt jegyzék pedig megkönnyíti a liturgikus életünket, mert egyrészt az Újszövetséggel együtt mindig kéznél van a táblázat is, másrészt azok számára is hozzáférhetővé teszi azt, akik már nem rendelkeznek az 1961-ben kiadott füzettel.

6. Összegzés

Bár a magyar görög katolikus egyházban eddig még nem került sor a görög liturgikus könyv alapján klasszikusnak mondható *Apostolos könyv* kiadására, két sajátosan magyar művet felmutathatunk. A folytonosan meglévő igényt jelezte, hogy harmadszor is kísérlet történt egy harmadik – mégpedig bővebb – változat kiadására. Ez azonban – annak ellenére, hogy kéziratban

⁴⁵ Vö. IVANCSÓ, I., „Újabb liturgikus kiadványaink”, in *Athanasiana* 4 (1997) 19-36. Itt a 17. szám alatt szerepel a mű.

⁴⁶ Ez 1994-ben jelent meg. A szakaszokat tartalmazó részek címe: „Apostoli és evangéliumi szakaszok a bizánci szertartású keleti egyházakban”, illetve: „Olvasmányok jegyzéke az Alkonyati zsolozsmára”. A 664-679. lapokat foglalják el a műben.

⁴⁷ Vö. IVANCSÓ, „Újabb liturgikus kiadványaink”, a 36. szám alatt.

elkészült – nem jelent megnyomtatott formában. Ez a tény viszont arra is utal, hogy papságunk nem elégedett meg azzal, hogy mindig állandó szentírási szakaszok legyenek a Szent Liturgiában (a halottiak, illetve a minden jó kérés szándékára rendelvek). S egyházunk vezetői ezen segítettek legalább annyiban, hogy a szakaszjegyzéket kiadták.

A két kinyomtatott *Apostolos könyvünk* egyben arról is tanúskodik, hogy a Szentírásból való lelki táplálkozást, illetve az erre való lehetőségnyújtást a tartalom bővülése elősegítette.

Végül meg kell említeni, hogy folyamatban van az *Apostolos könyv* újabb kiadása, amely a görög mintára készül, tehát a liturgikus év minden napjára tartalmazza az előírt szentírási szakaszokat, a megfelelő beosztásban.

L'Apostilario nella Chiesa greco-cattolica ungherese

István Ivancsó

Il cosiddetto Apostilario è il libro nella Chiesa bizantina che contiene le pericopi degli scritti apostolici che si leggono nella divina Liturgia bizantina. Non hanno posto però in esso i vangeli e l'Apocalisse. Come l'Evangelario anche l'Apostilario è diviso in pericopi. La lettura è continua – tranne per le feste –, dalla prima pericope degli Atti degli Apostoli il giorno di Pasqua, e abbraccia tutto l'anno liturgico. I testi dell'Apostilario – nella versione originale – sono disposti con un sistema analogo a quello dell'Evangelario per tutto l'anno ecclesiastico. Della storia del libro si sa poco. Non si sa quando sia stata fatta la prima selezione delle pericopi delle letture apostoliche, perché nei primi tre secoli la scelta delle letture era fatta dal vescovo oppure dal primo celebrante. Il primo tale libro è stato composto nel V secolo, e più tardi completato da San Giovanni Damasceno e Teodoro Studita. L'Apostilario contiene anche i "prokeimena", cioè i versetti da cantare prima dell'epistola, e i versetti per l'Alleluia, cantati tutta dal lettore, con la risposta del popolo. Inoltre, altri versetti per le Antifone d'ingresso nella Liturgia e per la comunione.

Nella Chiesa greco-cattolica ungherese l'Apostilario è un po' diverso. Durante la storia sono apparse due edizioni di questo libro liturgico: nel 1882 e nel 1902. Le versioni ungheresi contengono – oltre i brani sopra enumerati – anche i brani del Vangelo, anzi le "parimie", cioè i testi scelti per le grandi feste dall'Antico Testamento. È da notare però che il nostro Apostilario contiene le pericopi solo per le domeniche e per i giorni festivi. Nel 1932 uno dei sacerdoti greco-cattolici di Budapest ha composto, in manoscritto, la versione integra dell'Apostilario con i brani apostolici per tutti i giorni dell'anno. La sua intera documentazione si trova nell'Archivio Diocesano. L'opera infine non è edita. Per facilitare le celebrazioni e le letture, è stato composto nel 1951, poi edito nel 1961 un quaderno che contiene solo l'elenco delle pericopi, cioè le indicazioni per tutti i giorni. Nei tempi recenti (nel 1994) è apparso questo elenco nell'edizione del Nuovo Testamento, come aggiunta.

Le edizioni dell'Apostilario nella Chiesa greco-cattolica ungherese testimoniano che questo libro liturgico è importante anche nella nostra Chiesa. L'edizione dell'elenco dei brani invece segna la sorveglianza ecclesiale: non basta leggere nelle Liturgie quotidiane sempre alcuni brani scelti (per i defunti o per la "intenzione di ogni bene").

L'attualità del saggio sta nel fatto che l'edizione recente dell'Apostilario è in preparazione. Questa versione del libro liturgico seguirà le prescrizioni originali, cioè darà le pericopi apostoliche solo per la Santa Liturgia e lo farà secondo il tipo greco.